

ORCID and contributionship:Kirsanova O. V.: [0000-0001-5337-2439](https://orcid.org/0000-0001-5337-2439) ^{ABCDEF}

Corresponding author

Kirsanova Olena Valentynivna

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

Ukraine, 69035, Zaporizhzhia, 26 Mayakovsky Avenue

Tel.: 0986114767

E-mail: kirsanova@zsmu.zp.ua

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis, C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article, E – Critical review,
F – Final approval of the article

Received 20.03.2023**Accepted 28.08.2023**

DOI 10.29254/2077-4214-2023-3-170-358-364

UDC 378.14:616.31

Tsentilo V. G., Udod O. A., Dramaretska S. I., Voronina G. S.**EXPERIENCE IN ORGANIZING DISTANCE EDUCATIONAL PROCESS AND ATTESTATION
OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION BY SPECIALTY OF DENTISTRY****Donetsk National Medical University (Kropyvnytskyi, Ukraine)**s.i.dramaretska@dnmu.edu.ua

As a result of quarantine restrictions during the COVID-19 pandemic in 2020, students in all higher education institutions in the field of healthcare were forced to switch to distance learning. At the clinical departments of Donetsk National Medical University, the theoretical training of students in the speciality of Dentistry and control of their knowledge was carried out through improved clinical case studies with additional photo and video materials, while practical training was somewhat affected. The certification of applicants for the educational qualification level of "specialist" that year was also conducted remotely in the form of a practice-oriented exam, the methodological support for which was developed in a short time. After the imposition of martial law in the country, the educational process at Donetsk National Medical University was interrupted and resumed in April 2022 in a remote mode after the university moved to the city of Kropyvnytskyi. With the test exam temporarily cancelled in that year, Step 2 and certification of applicants for the second (master's) level was carried out in a remote format based on the results of a comprehensive practice-oriented qualification exam, which was conducted taking into account the experience gained during the quarantine. The distance learning format, with its advantages and disadvantages, which primarily relate to the practical training of future dentists, requires further improvement, but this format, with appropriate methodological approaches, allows students and teachers to continue educational activities under the conditions of insurmountable martial law circumstances and the need to comply with security requirements.

Key words: field of knowledge Healthcare, speciality Dentistry, educational process, certification, distance format.

Introduction.

In recent years, the higher education system in Ukraine has suffered from the permanent impact of several insurmountable factors that significantly affect the content and organisation of the educational process and force it to search for new approaches. The first test came during the strict quarantine imposed due to the global pandemic caused by the COVID-19 virus, which forced the country's higher education institutions to switch from full-time to distance learning in the shortest possible time [1, 2, 3]. The easiest transition to this form was made by those institutions that had previously used it in full or in part in various versions, at least for training in certain specialities. It is clear that the educational process in part-time education has also undergone minimal changes due to the short duration of the all-Ukrainian quarantine.

In general, higher education students and academic staff teaching in classical universities, in the presence of a reasonably strong material and technical base, electronic repositories, a developed computer network and a stable Internet connection, appropriate

methodological support, skills in working with electronic sources of information, some experience and developments in this area, adapted to the covid restrictions without much difficulty [4, 5]. At the same time, transitioning to distance education, especially in a very short time, in higher education institutions that train future healthcare professionals exclusively in full-time education, looked much more difficult.

The aim of the study.

To summarise and analyse the experience of organising the educational process and conducting certification of higher education students in the speciality Dentistry in a distance format.

The main part.

In higher education institutions in healthcare, the educational process at clinical departments has been the most vulnerable to quarantine restrictions. While the teaching of humanitarian and medical-biological disciplines at the relevant departments, albeit with some difficulty, was quickly adjusted to meet the requirements of the distance format, it was not so easy to transfer the disciplines taught in the face-to-face

mode in clinical healthcare facilities (polyclinics and inpatient departments of hospitals and medical centres), including the speciality of Dentistry, to the distance mode. Lecture material with multimedia presentations, which, according to generally accepted requirements, should have been provided for all lectures, was perceived by the student audience in the distance format quite adequately. At the same time, practical classes at the clinical general medical and dental departments were somewhat different. First of all, it was necessary to accumulate and systematise a large amount of photo and video materials that would reflect the clinical picture of a particular disease following the thematic plans of practical classes of the disciplines. It was almost impossible to do this in the context of the restrictions on scheduled admissions and hospitalisation of patients and the provision of emergency and urgent care only. In this regard, the clinical departments engaged in such work for a long time in advance were in a winning position. It was also necessary to create a significant number of new clinical situational tasks using these photo and video images and to significantly increase the relevant bank of test tasks, including constructive or selective answers for different control options. In this regard, higher education institutions, including Donetsk National Medical University, had certain advantages, as their departments had created sets of test tasks for each topic, which were mandatory for use in every practical lesson. The only thing left to do was to improve them and introduce additional elements of photo and video images in the task conditions and distractors, but this work, due to its large volume, was undoubtedly time-consuming.

It is known that A-format tests are most often used in the educational process to objectively assess applicants' knowledge, which seems to be entirely appropriate in preparing higher education applicants in the healthcare field for the integrated Krok test exams. Such a system of preparation and adaptation of applicants to the test exams, which are now part of the relevant stages of the Unified State Qualification Exam, was developed and has been in operation for many years at the Faculty of Dentistry of Donetsk National Medical University. Solving A-format tests at each practical lesson, selected from the bank of test tasks of the Testing Centre of the Ministry of Health of Ukraine, which was publicly available, the students worked out the methodology and algorithms for solving tasks similar to those that will be included in the exam booklets in a limited time. In general, the applicants adapted, including psychologically, to the intense independent work with tests under certain restrictions.

Thus, thanks to methodological approaches to the use of clinical tasks improved by photo and video images, it was possible to some extent to solve an important problem regarding theoretical training and control of the level of knowledge of students in clinical disciplines in the distance educational process, but communication with thematic patients, their interview, examination and objective examination remained completely absent, which certainly affected the mastery of several competencies provided for by the relevant Standards of Higher Education of the second (master's) level.

Another still unresolved problem of distance education in the field of healthcare directly relates to

the practical training of students, which has proved to be almost impossible in the absence of patients in the clinics of the relevant departments and, of course, the impossibility of conducting their examination with the development and application of the necessary practical skills. Simulation university centres, created in the country's higher education institutions to master and develop many practical skills specified in particular lists of the relevant Standards, also proved inaccessible to students due to quarantine restrictions. The same requirements of the COVID quarantine made it impossible for higher medical education institutions and practical healthcare institutions in the country to conduct practical training in the summer of 2020, both within and outside the academic semester. Practising practical skills with the help of virtual simulation programs, which, moreover, had not yet been developed or were not widely used during the pandemic, can hardly be considered full-fledged practical training, but under the restrictions in place at the time, such computer programs were to some extent compensate for at least some of it. It is necessary to emphasise the important role and significance of practical training of healthcare applicants in their future professional activities and, at the same time, note that the updated Standards of Higher Education of the second (master's) level for these specialities have significantly increased the number of credits and, accordingly, the number of teaching hours allocated for practical training of applicants [6, 7].

Even the state certification of applicants in 2020, in the presence of quarantine restrictions, according to the relevant Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, higher education institutions were forced to conduct a distance learning format in the form of a practice-oriented exam [8]. To do this, it was necessary to develop and approve methodological support urgently, create numerous cluster-type clinical tasks with step-by-step solutions for each exam discipline or their complex, which would contain mandatory photo or video materials illustrating the clinical picture of various diseases, work with the academic staff who were to participate in the certification, algorithms for its implementation and methods for assessing the level of training of applicants, as well as conduct training and consultations for applicants, etc. In general, a considerable amount of preparatory work was done in a short time, which resulted in the successful graduation of future dentists trained at the «specialist» educational qualification level at Donetsk National Medical University.

The experience of distance education gained during the COVID-19 pandemic was useful in resuming education under martial law imposed in our country in February 2022. The educational process at Donetsk National Medical University, due to its forced relocation from the cities of Kramatorsk and Mariupol to the city of Kropyvnytskyi, which took place by the relevant order of the Ministry of Health of Ukraine, was resumed in April and again in a distance format [9]. Of course, the university staff faced a huge amount of complex organisational, logistical and other tasks that arose during the relocation and resumption of education, but security requirements, as well as the availability of electricity, computers, stable Internet connection, etc., were and remain at the forefront. Under these

conditions, which provided for specific restrictions, the academic year was nevertheless completed, and then, according to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Krok 2 integrated test exam was temporarily cancelled, and students were certified in the form of a comprehensive practice-oriented qualification exam in a remote format [10].

Applicants for the speciality Dentistry took a comprehensive exam in four dental disciplines in two consecutive stages in one day. In the first stage, the applicants were interviewed about the basic knowledge and skills following the requirements of the Standard of Higher Education in the speciality 221 Dentistry for the second (master's) level of higher education, in particular, lists 5, 6 and 7 of this Standard [6]. During the second stage, the applicants solved clinical situational tasks (one complex task in therapeutic, orthopaedic and surgical dentistry for an adult patient and another in paediatric dentistry for a child). At this stage, the ability to conduct a survey and objective examination of patients, draw up an examination plan, establish and justify a preliminary or final diagnosis of diseases according to lists 1, 2, 3 and 4, determine treatment tactics and perform dental procedures, according to list 7 of the Standard, was assessed. It should be emphasised that the methodology of such a comprehensive exam was based on assessing the applicants' readiness for future professional activities, following the requirements of the said Standard.

As for the examination itself, according to the adopted «Temporary Technical Regulations for conducting examinations in a remote format during the state certification at Donetsk National Medical University», on the day of the examination, a link to a video conference with the EC members and examiners (Google Meet) was sent to the applicants' email address at a particular time determined by the schedule. First, the applicant who was to take the exam was identified, and then he or she was informed that the video conference was being recorded using audio and video. This procedure is necessary for the EC members to consider a possible appeal by applicants against the exam results, but there were no such cases. During the exam, the EC members and examiners assessed the completeness of their answers to individual tasks

and filled in the protocols. The results of the practice-oriented qualification examination were evaluated following the «Regulations on the organisation of the educational process at Donetsk National Medical University», with separate grades for each specialised discipline. The marks were assigned based on the scores recorded in individual protocols. At the end of the exam, the commission also met via video conference, and then the Head of the EC announced the results to the applicants. Applicants could receive this information in their emails or through other means of communication.

In the event of force majeure circumstances before or during the exam that made it impossible to pass it, applicants had to immediately notify the chairman and members of the EC, examiners or other responsible persons of these circumstances, and, if possible, with photo or video recording of the objective circumstances that prevented the exam, followed by an individual determination of the time of the exam within the time frame of the certification schedule. It should be noted that such situations did not arise during the attestation.

Last academic year, the educational process at Donetsk National Medical University, due to the circumstances of martial law in the country and, above all, for reasons of security, was again mainly in a distance format, but the experience of teachers and students in this area, gained in previous years, created the basis for avoiding some mistakes, better preparation and conducting educational activities at a sufficient methodological level to ensure compliance with the requirements of the Standards of Higher Education in the specialities of the field of Healthcare.

Conclusions.

The experience gained in organising and conducting the distance educational process and certification of higher education students in the speciality of Dentistry in this format has revealed specific achievements and problems in their training, which should be further addressed through improved methodological approaches and relevant developments. At the same time, in the context of the impossible circumstances of martial law and the mandatory priority of compliance with security requirements, the distance format allows applicants to continue their education and prepare for future professional activities.

DOI 10.29254/2077-4214-2023-3-170-358-364

УДК 378.14:616.31

Центіло В. Г., Удод О. А., Драмарецька С. І., Вороніна Г. С.

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ СТОМАТОЛОГІЯ

Донецький національний медичний університет (м. Кривий Ріг, Україна)

s.i.dramaretska@dnmu.edu.ua

Внаслідок карантинних обмежень під час пандемії COVID-19 у 2020 році здобувачі у всіх закладах вищої освіти галузі знань Охорона здоров'я країни вимушено перейшли на дистанційне навчання. На клінічних кафедрах Донецького національного медичного університету теоретичну підготовку здобувачів за спеціальністю Стоматологія та контроль їх знань здійснювали шляхом використання удосконалених клінічних ситуаційних завдань з додатковими фото- і відеоматеріалами, практична підготовка при цьому дещо постраждала. Атестація здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» того року була проведена також дистанційно у вигляді практично-орієнтованого іспиту, методичне забезпечення якого було розроблено у стислі терміни. Після введення воєнного стану в країні освітній процес у Донецькому національному медичному університеті був перерваний і відновився з квітня 2022

року у дистанційному режимі після переміщення університету до міста Кропивницький. За тимчасово скасованого у тому році тестового іспиту Крок 2 і атестація здобувачів другого (магістерського) рівня була здійснена у дистанційному форматі за підсумками комплексного практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту, який був проведений вже з урахуванням досвіду, набутого під час карантину. Дистанційний формат навчання з його перевагами та недоліками, які стосуються передусім практичної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів, вимагає подальшого удосконалення, однак цей формат за відповідних методологічних підходів дозволяє здобувачам та викладачам продовжувати освітні заходи в умовах непереборних обставин воєнного стану та необхідності дотримання безпекових вимог.

Ключові слова: галузь знань Охорона здоров'я, спеціальність Стоматологія, освітній процес, атестація, дистанційний формат.

Вступ.

Система вищої освіти в Україні останніми роками потерпає від перманентної дії низки непереборних чинників, які суттєво впливають на зміст і порядок організації освітнього процесу та змушують шукати нові підходи. Перше випробування припало на часи жорсткого карантину, введеного внаслідок всесвітньої пандемії, викликані вірусом COVID-19, через яку у найкоротші терміни заклади вищої освіти країни були вимушені перейти від очної до дистанційної форми навчання здобувачів [1, 2, 3]. Найбільш легко перейшли до такої форми ті заклади, які раніше повністю або частково у різних варіантах її вже застосовували, хоча б для навчання за окремими спеціальностями. Зрозуміло, що освітній процес за заочною формою навчання з урахуванням нетривалого часу загальноукраїнського карантину також зазнав мінімальних перетворень.

Загалом, здобувачі вищої освіти та науково-педагогічні працівники, які викладають у класичних університетах, за наявності доволі міцної матеріально-технічної бази, електронних репозиторіїв, розвинutoї комп'ютерної мережі та стійкого інтернет-зв'язку, відповідного методичного забезпечення, навичок щодо роботи з електронними джерелами інформації, певного досвіду та напрацювань у цьому напрямку без особливого напруження адаптувалися до ковідних обмежень [4, 5]. Водночас у закладах вищої освіти, які готують майбутніх фахівців галузі знань Охорона здоров'я виключно за очною формою навчання, процес переходу до дистанційної освіти, тим більш, у вельми стислі терміни, виглядав значно складніше.

Мета дослідження.

Узагальнити та проаналізувати досвід організації освітнього процесу та проведення атестації здобувачів вищої освіти за спеціальністю Стоматологія у дистанційному форматі.

Основна частина.

У закладах вищої освіти галузі знань Охорона здоров'я найбільш вразливим до карантинних обмежень виявився освітній процес на кафедрах клінічного спрямування. Якщо викладання навчальних дисциплін гуманітарного та медично-біологічного блоків на відповідних кафедрах, хоч і з деякими труднощами, але ж достатньо швидко вдалося впорядкувати, відповідно до вимог дистанційного формату, то навчальні дисципліни, які в очному режимі викладалися в умовах клінічних закладів охорони здоров'я (поліклінік та стаціонарних відділень лікарень і медичних центрів), у тому числі за спеціальністю Стоматологія, перевести на дистанційний режим викладання виявилось не так просто. Лекційний ма-

теріал за наявності мультимедійних презентацій, а ними, згідно з загальноприйнятими вимогами, мали бути забезпечені усі лекції, сприймався студентською аудиторією у дистанційному форматі цілком адекватно, з практичними ж заняттями на клінічних загальномедичних та стоматологічних кафедрах було дещо по-іншому. Перш за все, слід було накопичити і систематизувати великий обсяг фото- та відеоматеріалів, які б відображали клінічну картину того чи іншого захворювання, відповідно до тематичних планів практичних занять навчальних дисциплін. Зробити це в умовах заборони планового прийому та госпіталізації хворих і надання лише екстреної та невідкладної допомоги виявилось майже неможливим. На виграшних позиціях у цьому плані були ті клінічні кафедри, які заздалегідь протягом тривалого часу займалися такою роботою. Необхідно було створити також значну кількість нових клінічних ситуаційних завдань з використанням зазначених фото- та відеозображень і суттєво збільшити відповідний банк тестових завдань, у тому числі з конструктивною або вибірковою формою відповіді для різних варіантів контролю. І у цьому певні переваги мали заклади вищої освіти, серед яких слід назвати Донецький національний медичний університет, в яких на кафедрах для кожної теми були створені набори тестових завдань, що обов'язково використовувалися на кожному практичному занятті. Залишалось лише удосконалити їх та ввести додаткові елементи фото- та відеозображень в умови завдань і дистрактори, але й ця робота, внаслідок великого обсягу, безумовно, вимагала багато часу.

Найчастіше на теперішній час в освітньому процесі, як відомо, для об'єктивного оцінювання знань здобувачів в якості інструмента використовують тестові завдання формату А, що виглядає повною мірою доцільним, з точки зору підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальностями галузі знань Охорона здоров'я до інтегрованих тестових іспитів Крок. Саме така система підготовки та адаптації здобувачів до тестових іспитів, які нині входять до відповідних етапів єдиного державного кваліфікаційного іспиту, була свого часу розроблена і протягом довгих років функціонувала на стоматологічному факультеті Донецького національного медичного університету. Вирішуючи на кожному практичному занятті тести формату А, відібрані, відповідно до тематики, з банку тестових завдань Центру тестування МОЗ України, який був у відкритому доступі, здобувачі в обмеженому часовому режимі опрацьовували методику і алгоритми розв'язання завдань, подібних до тих, що згодом увійдуть до екзаменаційних буклетів. Загалом, здобувачі адаптувалися, у тому числі психо-

логічно, до напруженої самостійної роботи з тестами в умовах певних обмежень.

Отже, завдяки методологічним підходам щодо застосування удосконалених за рахунок фото- та відеозображень клінічних завдань, вдалося деяким чином вирішити важливу проблему відносно теоретичної підготовки та контролю рівня знань здобувачів з клінічних навчальних дисциплін за дистанційного освітнього процесу, однак повністю відсутнім залишилося спілкування з тематичними пацієнтами, їх опитування, огляд та об'єктивне обстеження, що, безумовно, відбилося на оволодінні здобувачами низки компетентностей, передбачених відповідними Стандартами вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Інша і дотепер невирішена проблема дистанційної освіти у галузі знань Охорона здоров'я безпосередньо стосується практичної підготовки здобувачів, яка виявилася майже нездійсненою в умовах відсутності пацієнтів у клініці профільних кафедр та, зрозуміло, неможливості проведення їх обстеження з опрацюванням і застосуванням необхідних для цього практичних навичок. Симуляційні університетські центри, які були створені у закладах вищої освіти країни цілеспрямовано для оволодіння та опрацювання багатьох з практичних навичок, що зазначені у певних списках відповідних Стандартів, за вимог карантинних обмежень також виявилися недосяжними для здобувачів. Ті ж самі вимоги ковідного карантину унеможливили проведення у закладах вищої медичної освіти та закладах практичної охорони здоров'я країни влітку 2020 року виробничої практики як у межах навчального семестру, так і поза ними. Відпрацювання практичних навичок за допомогою віртуальних симуляційних програм, які, до того ж, у період пандемії або ще не були розроблені, або не набули широкого застосування, навряд чи можна вважати повноцінною практичною підготовкою, але в умовах обмежень, що склалися на той час, такі комп'ютерні програми певним чином мали компенсувати хоча б деяку її частину. Необхідно підкреслити важливу роль та істотне значення практичної підготовки здобувачів спеціальностей галузі знань Охорона здоров'я у майбутній професійній діяльності та водночас зазначити, що в оновлених Стандартах вищої освіти другого (магістерського) рівня для цих спеціальностей суттєво зросла кількість кредитів та, відповідно, навчальних годин, відведених на практичну підготовку здобувачів [6, 7].

Навіть державну атестацію здобувачів у 2020 році за наявності карантинних обмежень, згідно з відповідною Постановою Кабінету Міністрів України, заклади вищої освіти вимушено проводили у дистанційному форматі у вигляді практично-орієнтованого іспиту [8]. Для цього необхідно було терміново розробити і затвердити методичне забезпечення, створити для кожної екзаменаційної навчальної дисципліни або їх комплексу численні клінічні завдання кластерного типу з покроковим вирішенням, які містили б обов'язкові фото- або відеоматеріали з ілюстраціями клінічної картини різних захворювань, опрацювати з науково-педагогічними працівниками, які мали брати участь в атестації, алгоритми її проведення та методику оцінювання рівня підготовки здобувачів, а також провести тренінги та консультації

для здобувачів тощо. Загалом, у стислі терміни було виконано колосальний обсяг підготовчої роботи, наслідком якої був успішно проведений у Донецькому національному медичному університеті випуск майбутніх лікарів-стоматологів, підготовлених за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст».

Досвід дистанційного освітнього процесу, набутий під час пандемії COVID-19, став у нагоді у ході відновлення навчання в умовах воєнного стану, введеного у нашій країні у лютому 2022 року. Освітній процесу Донецькому національному медичному університеті, у зв'язку з його вимушеним переміщенням з міст Краматорськ і Маріуполь до міста Кропивницький, що відбувся за відповідним наказом МОЗ України, був відновлений з квітня і знов у дистанційному форматі [9]. Звичайно, університетський колектив стикнувся з колосальним обсягом складних організаційних, матеріально-технічних та інших завдань, які виникли у ході переміщення та роботи з відновлення навчання, однак на першому плані мали бути та залишаються безпекові вимоги, а також наявність електроенергії, комп'ютерів, стійкого зв'язку у мережі Інтернет тощо. У цих умовах, що передбачали певні обмеження, навчальний рік, тим не менш, був завершений, а далі, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України, за тимчасово скасованого інтегрованого тестового іспиту Крок 2 відбулася атестація здобувачів у формі комплексного практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту у дистанційному форматі [10].

Здобувачі за спеціальністю Стоматологія в один день складали комплексний іспит з чотирьох стоматологічних дисциплін за двома послідовними етапами. На першому етапі відбувалося опитування здобувачів щодо основних знань та умінь, згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 221 Стоматологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти, зокрема, за списками 5, 6 та 7 даного Стандарту [6]. У ході другого етапу здобувачі вирішували клінічні ситуаційні завдання (одне комплексне завдання з терапевтичної, ортопедичної та хірургічної стоматології щодо дорослого пацієнта, інше – зі стоматології дитячого віку щодо дитини), на цьому етапі оцінювали уміння проводити опитування та об'єктивне обстеження хворих, складати план обстеження, встановлювати та обґрунтовувати попередній або остаточний діагноз захворювань за списками 1, 2, 3 та 4, визначати тактику лікування і виконувати стоматологічні маніпуляції, згідно з списком 7 Стандарту. Необхідно підкреслити, що методика такого комплексного іспиту ґрунтувалася на оцінюванні готовності здобувачів до майбутньої професійної діяльності, відповідно до вимог зазначеного Стандарту.

Що стосується безпосередньо іспиту, то за прийнятим «Тимчасовим технічним регламентом проведення іспитів у дистанційному форматі під час державної атестації в Донецькому національному медичному університеті», у день іспиту на електронну адресу здобувачів у певний час, визначений графіком, відправляли посилання на відеоконференцію з членами ЕК та екзаменаторами (Google Meet). Спочатку проводили ідентифікацію особи здобувача, який мав складати іспит, потім його повідомляли, що відеоконференція фіксується за допомогою аудіо- та

відеозаписів. Ця процедура є необхідною для розгляду членами ЕК можливої апеляції з боку здобувачів щодо результатів іспиту, однак таких випадків не було. Під час іспиту члени ЕК та екзаменатори оцінювали повноту їх відповідей щодо індивідуальних завдань та заповнювали протоколи. Оцінку результатів практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту проводили, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у Донецькому національному медичному університеті», з визначенням окремих оцінок з кожної профільної навчальної дисципліни. Оцінки виставляли на основі балів, зафіксованих в індивідуальних протоколах. Після закінчення іспиту відбувалося засідання комісії також у режимі відеоконференції, далі голова ЕК оголошував здобувачам результати. Здобувачі могли отримати цю інформацію на власній електронній скриньки або за допомогою інших засобів зв'язку.

У разі виникнення перед або під час іспиту обставин непереборної сили, які унеможлилювали його складання, здобувачі повинні були негайно повідомити голову та членів ЕК, екзаменаторів або інших відповідальних осіб про ці обставини, причому, за можливості, з фото- або відеофіксацією об'єктивних обставин, що перешкоджали іспиту, з подальшим визначенням в індивідуальному порядку часу проведення іспиту у терміни за розкладом атестації. Слід

зазначити, що під час атестації такі ситуації не виникали.

Минулого навчального року освітній процес у Донецькому національному медичному університеті, внаслідок обставин воєнного стану в країні і, перш за все, з міркувань виконання безпекових умов, відбувався знов переважно у дистанційному форматі, однак напрацювання викладачів і здобувачів у цьому напрямку, здобуті у попередні роки, створили підґрунтя, щоб уникнути деяких помилок, краще підготуватися та проводити освітні заходи на достатньому методологічному рівні з забезпеченням відповідності вимогам Стандартів вищої освіти за спеціальностями галузі знань Охорона здоров'я.

Висновки.

Набутий досвід організації та проведення дистанційного освітнього процесу, а також атестації здобувачів вищої освіти за спеціальністю Стоматологія у зазначеному форматі виявив певні досягнення і проблеми щодо їх підготовки, які у подальшому мають бути розв'язаними за рахунок удосконалених методологічних підходів та відповідних напрацювань. Водночас в умовах непереборних обставин воєнного стану та обов'язкової першочерговості дотримання безпекових вимог дистанційний формат дозволяє здобувачам продовжувати свою освіту і готуватися до майбутньої професійної діяльності.

References / Література

1. Lisetska IS. Dystantsiina forma navchannia studentiv-medykiv yak vykyk sohodennia. Modern Pediatrics. Ukraine. 2020;7(111):81-86. DOI: [10.15574/SP.2020.111.81](https://doi.org/10.15574/SP.2020.111.81). [in Ukrainian].
2. Chervinska TH, Petlenko YuV. Problemy ta vykyky dystantsiinoho navchannia u vyshchii osviti pid chas pandemii COVID-19. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii. 2020;27:123-129. DOI: [10.32837/apfs.v0i27.932](https://doi.org/10.32837/apfs.v0i27.932). [in Ukrainian].
3. Skrypnyk I, Kulbashna Y. The tutors function in the professional training of future masters of dentistry in the conditions of distance education and today's extreme challenges. ScienceRise: Pedagogical Education. 2023;3(54):36-41. DOI: [10.15587/2519-4984.2023.282712](https://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.282712).
4. Starosta V. Vykorystannia kompiuterno oriietovanykh zasobiv dystantsiinoho navchannia u vyshchii shkoli (v umovakh karantynu 2020 r. v Ukraini). Elektronnyi zbirnyk naukovykh prats ZOIPPO. 2020;3(40). Dostupno: https://www.zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip_40.html#top%202. [in Ukrainian].
5. Kyrylenko VI, Chaliuk YuO. Otsinka hotovnosti krain do dystantsiinoho navchannia. Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk. 2022;1(30):24-33. DOI: [10.32840/2522-4263/2022-1-4](https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-4). [in Ukrainian].
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Standart vyshchoi osvity drugoho (mahisterskoho) rivnia, haluzi znan 22 Okhrona zdorovia, spetsialnist 221 Stomatolohiia. Zatverdzheno ta vvedeno v diiu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.06.2019 roku №879. Dostupno: [20standarty/2019/06/25/ 221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/11/09/222-Medytsyna_mahistr.09.11.pdf). [in Ukrainian].
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Standart vyshchoi osvity drugoho (mahisterskoho) rivnia, haluzi znan 22 Okhrona zdorovia, spetsialnist 222 Medytsyna. Zatverdzheno ta vvedeno v diiu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 08.11.2021 r. №1197. Dostupno: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/11/09/222-Medytsyna_mahistr.09.11.pdf. [in Ukrainian].
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №392 vid 20.05.2020 r. «Pro vstanovlennia karantynu z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoj koronavirusom SARS-CoV-2». Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
9. MOZ Ukrainy. Nakaz MOZ Ukrainy №599 vid 09.04.2022 r. «Pro orhanizatsiiu diialnosti Donetskoho natsionalnogo medychnoho universytetu ta Lymanskoho medychnoho fakhovoho koledzhu». Dostupno: <https://dnmu.edu.ua/nakaz-599-vid-moz-ukra%D1%97ni-pro-organizacziyu-diyalnosti-doneczkogo-nacziionalnogo-medichnogo-universitetu-ta-limanskogo-medichnogo-fahovogo-koledzhu/>. [in Ukrainian].
10. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №316 vid 19.03.2022 r. «Deiaki pytannia atestatsii zdobuvachiv stupenia vyshchoi osvity na druhomu (mahisterskomu) rivni za spetsialnostiamy haluzi znan 22 «Okhrona zdorovia» v umovakh voiennoho stanu». Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ СТОМАТОЛОГІЯ

Центіло В. Г., Удод О. А., Драмарецька С. І., Вороніна Г. С.

Резюме. У часи карантину, введеного внаслідок пандемії COVID-19, процес переходу до дистанційного навчання у закладах вищої освіти країни, які готують фахівців галузі знань Охорона здоров'я за очною формою, у тому числі у Донецькому національному медичному університеті, відбувався достатньо складно. Найбільш вразливим виявився освітній процес на клінічних кафедрах. Проблема відносно теоретичної підготовки та контролю рівня знань здобувачів за спеціальністю Стоматологія вдалося вирішити шляхом застосування удосконалених за рахунок фото- та відеозображень клінічних ситуаційних завдань. Деяко невирішеною залишилася проблема практичної підготовки. За наявності карантинних обмежень атестацію здобувачів у 2020 році проводили у дистанційному форматі у вигляді практично-орієнтованого іспиту, для чого викладачами було виконано колосальний обсяг методичної роботи, наслідком якої був успішний випуск майбутніх лікарів-стоматологів, підготовлених за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст». Перерваний у лютому 2022 року

освітній процес у Донецькому національному медичному університеті був відновлений у дистанційному форматі з квітня після його вимушеного переміщення з міст Краматорськ і Маріуполь до міста Кропивницький. За тимчасово скасованого тестового іспиту Крок 2 атестація здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня відбулася у формі комплексного практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту також у дистанційному форматі. Минулого навчального року освітній процес знов проходив переважно дистанційно, однак напрацювання попередніх років створили підґрунтя для проведення освітніх заходів на достатньому методологічному рівні з забезпеченням відповідності вимогам Стандарту вищої освіти.

Досвід організації освітнього процесу та атестації здобувачів вищої освіти за спеціальністю Стоматологія у дистанційному форматі виявив певні досягнення і проблеми щодо їх підготовки. Водночас в умовах непереможних обставин воєнного стану та першочерговості безпекових вимог дистанційний формат дозволяє здобувачам продовжувати освіту і готуватися до професійної діяльності.

Ключові слова: галузь знань Охорона здоров'я, спеціальність Стоматологія, освітній процес, атестація, дистанційний формат.

EXPERIENCE IN ORGANIZING DISTANCE EDUCATIONAL PROCESS AND ATTESTATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION BY SPECIALTY OF DENTISTRY

Tsentilo V. G., Udod O. A., Dramaretska S. I., Voronina G. S.

Abstract. At the time of the quarantine introduced as a result of the COVID-19 pandemic, the process of transition to distance learning in the country's higher education institutions, which prepare face-to-face specialists in the field of health care, including at the Donetsk National Medical University, was quite difficult. The most vulnerable was the educational process at clinical departments. The problem of theoretical training and control of the level of knowledge of students in the specialty of Dentistry was solved by using clinical situational tasks improved by photo and video images. The problem of practical training remained somewhat unresolved. In the presence of quarantine restrictions, the certification of applicants in 2020 was conducted remotely in the form of a practice-oriented exam, for which the teachers performed a huge amount of methodological work, which resulted in the successful graduation of future dentists trained at the «specialist» educational qualification level. The educational process at Donetsk National Medical University, which was interrupted in February 2022, resumed in a remote format at the end of April after it was forced to move from the cities of Kramatorsk and Mariupol to the city of Kropyvnytskyi. With the Krok 2 test exam temporarily canceled, the certification of second-level (master's) students was held in the form of a comprehensive practice-oriented qualification exam, also in a remote format. Last academic year, the educational process was again held mainly remotely, but the experience of previous years created the basis for conducting educational activities at a sufficient methodological level to ensure compliance with the requirements of the Higher Education Standard.

The experience of organizing the educational process and certification of higher education applicants in the specialty Dentistry in a distance format has revealed certain achievements and problems in their training. At the same time, under the conditions of insurmountable circumstances of martial law and the priority of security requirements, the distance format allows applicants to continue their education and prepare for professional activities.

Key words: field of knowledge Healthcare, specialty Dentistry, educational process, certification, distance format.

ORCID and contributionship / ORCID кожного автора та їх внесок до статті:

Tsentilo V. G.: [0009-0003-0540-0783](https://orcid.org/0009-0003-0540-0783)^B

Udod O. A.: [0000-0001-6790-1936](https://orcid.org/0000-0001-6790-1936)^{ABDF}

Dramaretska S. I.: [0000-0002-9387-0712](https://orcid.org/0000-0002-9387-0712)^{ABD}

Voronina H. S.: [0000-0002-3301-7808](https://orcid.org/0000-0002-3301-7808)^{BE}

Conflict of interest / Конфлікт інтересів:

The authors declare no conflict of interest. / Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Corresponding author / Адреса для кореспонденції

Udod Olexandr Anatoliyovych / Удод Олександр Анатолійович

Donetsk National Medical University / Донецький національний медичний університет

Ukraine, 25031, Kropyvnytskyi, 4a Yuriy Kovalenko str. / Адреса: Україна, 25031, м. Кропивницький, вул. Юрія Коваленка, 4а

Tel.: +380505919586 / Тел.: +380505919586

E-mail: s.i.dramaretska@dnmu.edu.ua

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis, C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article, E – Critical review, F – Final approval of the article / A – концепція роботи та дизайн, B – збір та аналіз даних, C – відповідальність за статистичний аналіз, D – написання статті, E – критичний огляд, F – остаточне затвердження статті.

Received 05.04.2023 / Стаття надійшла 05.04.2023 року
Accepted 28.08.2023 / Стаття прийнята до друку 28.08.2023 року